

1 ponedjeljak, 23.05.2005.
2 [Otvorena sednica]
3 [Optuženi ulazi u sudnicu]
4 ... Početak u 09.07h.
5 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim ustanite.
6 Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zasjeda.
7 Izvolite sjesti.
8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Molim tajnicu da najavi predmet.
9 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Dobro jutro, časni Sude, ovo je
10 predmet IT-00-39-T, *Tužitelj protiv Momčila Krajišnika*.
11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Zahvaljujem tajnici.
12 Dobro jutro svima u ime Vijeća.
13 Gospodine Tieger, je li tužitelj spreman pozvati svojeg idućeg
14 svedoka, svojeg vještaka, odnosno gospođa Richterova, vidim da Vi danas
15 vodite predmet.
16 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Da, časni Sude. Ja pozivam idućeg
17 svedoka i nadam se da je ovdje.
18 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, i ja se nadam, odnosno Veće se
19 nada. I molim poslužiteljicu da uvede svedoka.
20 [Pretno veće i sudski savetnik se savetuju]
21 [Pretno veće i sekretar se savetuju]
22 [Svedok ulazi u sudnicu]
23 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobro jutro, gospodine Riedlmayer.
24 Gospodine Riedlmayer, prije no što možete početi svjedočiti u ovoj sudnici,
25 prema Pravilniku, morate dati svečanu izjavu da ćete govoriti samo istinu.
26
27
28
29
30

1 Poslužiteljica Vam pruža tekst i molim Vas da ga pročitate.

2 SVEDOK: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Svečano izjavljujem da
3 ću govoriti istinu, cijelu istinu i ništa osim istine.

4 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Zahvaljujem. Izvolite sjesti,
5 gospodine Riedlmayer.

6 SVEDOK: ANDRAS RIEDLEMAYER

7 [Svedok odgovara putem prevodioca]

8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođo Richterova, ne znam točno
9 kako imate nameru nastaviti jer, naravno, Veće je pročitalo izvještaj
10 gospodina Riedlmayera. Dakle, nije potrebno da prolazite kroz sva potaknuta
11 pitanja. Imam jedan manji problem - donio sam sa sobom CD-rom zbog dokaza.
12 No, kako smo se premjestili u ovu sudnicu, nemam svoj laptop pri sebi.

13 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Časni Sude, imam nameru biti vrlo
14 kratka i samo objasniti određene stvari i zaključak do kojeg je došao
15 gospodin Riedlmayer i nakon toga mogu predati svedoka Obrani.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Izvolite nastaviti.

17 Ispituje gđa Richterova:

18 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod]

19 P: Gospodine Riedlmayer, pripremili ste izvještaj i u predmetu
20 Milošević. Da li je to točno?

21 O: [simultani prevod] Da.

22 P: Kada je to bilo?

23 O: To je bilo 2002. godine. I predodčen je početkom 2003. godine.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: U tom izvještaju bavite se sa 19 općina.

2 O: Točno.

3 P: Na koje razdoblje vremensko se taj izvještaj odnosi?

4 O: Odnosi se na cijelo vrijeme rata u Bosni i Hercegovini, od 1992.
5 godine do Daytonskog sporazuma.

6 P: Kasnije je od Vas zatraženo da pripremite jedan drugi izvještaj.
7 To je bilo u aprilu 1993. godine.

8 O: Točno.

9 P: Koliko je općina obuhvaćeno tim izvještajem?

10 O: Pa, manji broj. Ne znam na pamet taj broj, morao bih uzeti svoj
11 izvještaj, ali u njemu točno piše na koje se općine izvještaj odnosi.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođu Richterova, nisam Vas točno
13 shvatio. Počeli ste ispitivati o jednom izvještaju koji je sastavljen 2002.
14 godine, predöčen 2003. godine, a onda ste rekli: "Kasnije, zatraženo je od
15 Vas da pripremite još jedan izvještaj. To je bilo u aprilu 2003. godine."

16 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Bit ću konkretnija radi zapisnika.
17 Kada sam govorila o prvom izvještaju koji je pripremljen za predmet
18 Milošević, govorila sam o izvještaju koji nosi broj ERN 0326-2227 do 2256.
19 Shvaćam u čemu je problem. Vidim gdje je greška. Rekla sam april
20 1993. Mislila sam na april 2003. godine.

21 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Izvolite nastaviti.

22 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod]

23 P: Dakle, kada sam govorila o drugom izvještaju iz 2003. godine, ja
24 tu govorim o izvještaju koji nosi ERN broj 0340-5804 do 5829.

25

26

27

28

29

30

1   Od Vas je zatraženo da svoje istraživanje provedete u vezi s nekim
2   dodatnim općinama ili je od Vas zatraženo da se bavite istim općinama kao i
3   u predmetu Milošević?

4   O: Ono što je od mene zatraženo jest da priprelim izvještaj koji će
5   se temeljiti na prethodnom izvještaju iz predmeta Milošević, no koji će
6   biti ograničen na općine koje se ovdje spominju, njih 11 i to ograničeno na
7   predmetno vrijeme ove optužnice, dakle, od 31. decembra 1992. godine.

8   G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, da se okrenemo praktičnoj
9   strani. Ja nemam nikakvih problema s time da gospođa Richterova postavlja
10   sugestivna pitanja jer je potpuno jasno kako su se stvari odvijale.

11   GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Pa, krenula sam ovim putem jer
12   sada smo došli do jednog novog dokumenta i to je razlog za sva ova
13   preliminarna pitanja.

14   P: U Vašem izvještaju koji ste sastavili za predmet Milošević,
15   pokrili ste cijelo vrijeme rata, no pritom ste uspjeli razlikovati koja
16   religijska ustanova je uništena koje godine. Da li je to točno?

17   O: Da.

18   P: Je li točno da sam ja od Vas zatražila da sastavite jedan
19   statistički prilog za sudce na temelju Vašeg izvještaja iz predmeta
20   Milošević koji će se usredotočiti samo na godinu 1992. godine?

21   O: Da.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 imam namjeru na usvajanje ponuditi novi izvještaj...

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, ja sam mislio da je to već u
3 spisu, ali ako je došlo do neke greške, da li će doći do prigovora s Vaše
4 strane?

5 G. STEWART: [simultani prevod] Ne, neće biti prigovora, ali htio sam
6 spriječiti da ovoj maloj količini dokumenata koju imamo o ovom predmetu
7 dodamo još dokumenata.

8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da. Moj problem je u tome što ja sve
9 imam na CD ROM-u i mislim da je njegov status drugačiji.

10 [Pretnosno veće i sekretar se savetuju]

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođo Richterova, bez obzira da li
12 je to već u spisu ili nije, to ćemo utvrditi kasnije. U tim materijalima
13 nisu sadržani dodaci priloženi ovome izvještaju.

14 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Da, to je točno. I mi bismo ovu
15 bazu podataka sa CD ROM-a željeli također ponuditi na usvajanje.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Ako još uvijek treba
17 dodijeliti broj, to ćemo učiniti nakon prve pauze.

18 Izvolite.

19 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod]

20 P: Gospodine Riedlmayer, imam samo nekoliko pitanja za Vas.

21 Temeljem Vaših istraživanja i odlazaka na teren, što su bili Vaši
22 zaključci o štetama i razaranjima ovih vjerskih objekata?

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Biste li mogli zaključiti da li je do te štete došlo slučajno ili je tu
2 postojao određeni obrazac?

3 O: Kada sam bio na terenu, utvrdio sam znatna razaranja na vjerskim
4 objektima koji nisu srpski i to na svim područjima koja su se nalazila pod
5 kontrolom srpskih snaga tijekom rata. U mnogo slučajeva do štete je došlo u
6 vrijeme kada nije bilo borbi na područjima koja su u potpunosti bila pod
7 kontrolom vlasti bosanskih Srba u to vrijeme. Također sam se pobliže
8 pozabavio kontekstom u kojem je došlo do tih razaranja - razaranja
9 katoličkih crkvi i džamija - i vidio da su ti objekti često bili okruženi
10 objektima koji uopće nisu oštećeni iz čega sam izvukao zaključak da je da
11 je do tog razaranja došlo namjerno.

12 P: U Vašim istraživanjima, Vi ste se usredotočili na cijelo razdoblje
13 rata od 1992. do 1995. godine. Da li ste stoga mogli zaključiti gdje su
14 razaranja bila najveća - tih religijskih objekata?

15 O: Da, u statističkom prilogu koji ste već spomenuli, prošao sam kroz
16 datume razaranja i utvrdio da u svim općinama gdje je istraživanje
17 provedeno, 85 posto razaranja odigralo se u prvih godinu dana rata, dakle,
18 1992. godine. Nakon toga, došlo je još do nekih manjih razaranja 1993. i
19 1995. godine.

20 P: U ovom prilogu stoji... odnosno, na osnovi ovog priloga Vi ste
21 zaključili da je cijeli postotak razaranja 85 posto?

22 O: Da, 85 posto razaranja odigralo se 1992. godine - u svim općinama
23 Bosne i Hercegovine kojima se bavi moje istraživanje. Postotak teško
24 oštećenih ili razorenih objekata blizu je 90 posto.

25
26
27
28
29
30

1 P: Na stranici 12 Vašeg izvještaja kojeg ste pripremili za predmet
2 Krajišnik, zaključili ste... to je u prvom paragrafu: "Razaranje džamija i
3 drugih islamskih religijskih objekata bilo je rašireno i, čini se,
4 sistematično." Jeste li mogli isti takav zaključak ili neki drugi zaključak
5 izvući u vezi sa razaranjem katoličkih religijskih objekata?

6 O: Da.

7 P: Temeljem Vaše analize i posla koji ste obavili na tom području,
8 kakav značaj pridajete razaranju i oštećivanju vjerskih objekata islamske i
9 katoličke vjere?

10 G. STEWART: [simultani prevod] Koliko ja znam, uopće nije trebalo
11 ispitivati ovog svedoka u glavnom ispitivanju, ali mislim da ovo izlazi iz
12 okvira njegove ekspertize.

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, to ovisi o tome što Vi razumijete
14 pod time što je "značajno".

15 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, ovo pitanje je previše općenito i
16 opasnost je da bismo mogli izaći iz okvira ekspertize ovog vještaka.

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Dakle, pitanje bi trebalo preformulirati i suziti.
2 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Preformulirat ću svoje pitanje.
3 P: Gospodine Riedlmayer, dok ste bili na terenu, jeste li razgovarali
4 s ljudima koji žive u različitim selima?
5 O: Jesam.
6 P: Jeste li dobili informaciju od tih ljudi o razaranjima vjerskih
7 objekata?
8 O: Da.
9 P: Jeste li ih pitali o učinku tih razaranja po njih?
10 O: Da.
11 P: Pa, što ste od tih ljudi čuli? Kakav je učinak to razaranja po
12 njih imalo?
13 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, ovo nije pitanje koje
14 ulazi u ekspertizu ovog svedoka.
15 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Slažem se, gospođo Richterova. Ovo je
16 pitanje koje bi prije valjalo uputiti jednom psihologu. Molim Vas,
17 nastavite.
18 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Ako mi nije dopušteno ova pitanja,
19 onda mogu reći da sam završila.
20 [Sudije većaju]
21 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Zahvaljujem, gospođo Richterova.
22 Gospodine Stewart.
23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, možda je neobično ako zatražim da
2 se glavno ispitivanje nastavi, no pitam se što bi bilo od pomoći Vijeću, a
3 i Obrani, i mislim da bi to možda bilo ako bi se doznalo da li... na koji
4 način se predmeti, dokazni predmeti na koje se oslanjao gospodin Riedlmayer
5 odnose na optužnicu. Ja to naravno mogu učiniti i u okviru unakrsnog
6 ispitivanja jer ovdje se govori o konkretnim objektima koji su razoreni. I
7 mislim da bi možda bilo od veće pomoći kad bi to gospođa Richterova
8 učinila, a ne ja u unakrsnom ispitivanju.

9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođu Richterova, gospodin Stewart
10 Vas moli da povežete prilog iz optužnice gdje se točno navode religijski
11 objekti sa izvještajem. Ne znam da li je to pitanje koje valja uputiti
12 svedoku, ali možda biste Vi nešto o tome mogli reći.

13 [Zastupnici Tužilaštva se savetuju]

14 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ako ne, morat ćemo zaključiti na
15 osnovi dokaza do koje mjere, zapravo, izvještaj pokriva sve to. Konkretna
16 mjesta su spomenuta u prilogu u optužnici. No, gospođu Richterova, bilo bi
17 dobro da nam date neku predodžbu o tome ili možda bi svedok mogao pogledati
18 taj popis. Ja ne znam jeste li mu ga dali.

19 G. TIEGER: [simultani prevod] Časni Sude, dopustite mi da Vam se ja
20 obratim.

21 SUDIJA ORIE: /prevod engleskog transkripta/ Da.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

/Prazna strana umetnuta radi usklađivanja numeracije strana engleskog
i francuskog transkripta./

1 G. TIEGER: [simultani prevod] Mislim da je Vaš, zapravo, prijedlog
2 najekspeditivniji način da se nastavi i da se, zapravo, izvuku zaključci
3 time što će se ocijeniti i usporediti iskaz sa samim dodatkom optužnice.

4 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da, Vaš je odgovor da se obavi sam
5 posao.

6 G. TIEGER: [simultani prevod] Časni Sude, pa nije to tako lako...
7 Opisi u optužnici su vrlo ogoljeni. U nekim slučajevima se odnose na
8 samo... koliko ja znam, časni Sude, ja, zapravo, predlažem da se ode u
9 jednu općinu i da se to pogleda jer jednostavno, recimo, piše samo:
10 "džamija u Doboju" i ništa više, samo broj. Iz optužnice se ne može kazati,
11 ne vidi se o kojoj se džamiji uopće govori.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da. Vi ste Tužiteljstvu uputili poziv
13 i stvar stoji tako kako stoji. No ja imam jedno pitanje prije nego što Vam
14 dam riječ, gospodine Stewart, za unakrsno ispitivanje svedoka. Radi se,
15 zapravo, o sljedećem: Na 11. stranici Vašega izvještaja, Vi već u vremenski
16 okvir stavljate razaranja koje je kasnije, naravno, razrađeno u
17 statističkome dodatku. Recite, molim Vas, na kojoj točno osnovi, zato što
18 je to pitanje koje mi je palo na pamet još dok sam čitao Vaš izvještaj -
19 recite, dakle, na kojoj ste Vi točno osnovi izveli zaključak da je ta šteta
20 načinjena 1992. godine? Da li je to bila, bilo na osnovi fotografija o
21 kojima ste govorili i podataka koje su Vam pružili mještani koji tamo žive

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 - da li biste mogli biti malo precizniji u vezi s izvorima kojima ste se
2 služili pri izvođenju ovoga zaključka?

3 SVEDOK: [simultani prevod] Da, časnici Sude. Ako pogledate što piše u
4 bazi podataka, vidjet ćete da je, općenito, datum, odnosno vremenski okvir,
5 se zasniva na izvoru izjava informanata. Informanti, odnosno ljudi koji su
6 nam pružili podatke su bili mjesni vjerski službenici, a ja sam htio
7 vidjeti i ukazati na to da vidim jesu li oni bili prisutni u tome području
8 kada je do razaranja došlo.

9 U nekim drugim slučajevima, podaci su došli iz drugih izvora, recimo,
10 fotografija snimljenih tijekom rata ili objavljenih izvještaja. Ja obično
11 nastojim ukazati na porijeklo bilo kakve informacije. No, mislim da u
12 većini slučajeva to nije sporno. Jedino što je katkada teško precizno
13 ustanoviti je da li je šteta nastala u tijeku vremena ili u više intervala.
14 Recimo, najprije je izvršen vandalski napad na neku zgradu, pa je onda na
15 nju pucano. Zatim je minaret dignut u zrak. I onda je na kraju zgrada
16 srušena sa zemljom. To se, dakle, naravno, moglo događati u čitavom
17 jednom vremenskom periodu, tako da je teško kazati je li objekt oštećen i
18 srušen u tijeku jedne godine zato što je to dosta teško kazati.

19 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala Vam.

20 Gospodine Stewart, izvolite.

21 Unakrsno ispituje gospodin Stewart:

22 G. STEWART: [simultani prevod]

23 P: Gospodine Riedlmayer, Vi na petoj stranici Vašega izvještaja
24 govorite o referentnom okviru i oni, zapravo, se odnose na Vaš izvještaj iz
25 predmeta Milošević. Nije li tako?

26 O: Koja stranica 5...?

27 P: Peta stranica. Mislim, piše na dnu:

28
29
30

1 "Izveštaj o kulturnoj baštini Bosne i Hercegovine".

2 O: Izveštaj *Milošević* ili *Krajišnik*?

3 P: Ne, ne, ja sam spomenuo izvještaj iz predmeta *Milošević*, ali nas
4 ne zanima uopće izvještaj iz predmeta *Milošević*. Gospođa Richterova Vas
5 nije na to upućivala, pa neću ni ja. Osim ukoliko se ne pojavi nešto
6 neočekivano.

7 O: Da, imam ja taj dio.

8 P: Radi se, dakle, o terenskom radu u Bosni i Hercegovini 2002.
9 godine. Dakle, prva stvar, dakle - Vi ste svoj terenski posao radili za
10 predmet *Milošević*. Je li tako?

11 O: Da.

12 P: I Vi niste radili dalje terenska istraživanja. Dakle, Vi ste
13 napravili izvještaj *Milošević* i ona ste napravili dalji izvještaj za ovaj
14 predmet, ali to je zapravo sve što ste radili na terenu.

15 O: Uglavnom. Neka dokumentacija je prikupljena neovisno od samog
16 terenskog rada. Ja sam bio u stanju dobiti fotografije i druge materijale,
17 druge dokumente kada sam se vratio u Boston.

18 P: Ali, radilo se, dakle, o jednom radu na terenu.

19 O: Da, to bi bilo u suštini to.

20 P: Ne bi se... ne bih ja rekao da je to samo to u suštini zato što Vi
21 razlikujete dokumente od terenskog rada.

22 O: Da. Da Vam ja to sada jasno kažem: svaki put kada sam odlazio u
23 Bosnu od rata - tamo sam bio četiri ili pet puta - sam snimao fotografije

24

25

26

27

28

29

30

1 i tako dalje, ali jedini sistematski terenski rad koji sam obavio je bio
2 kada sam išao u više općina. To je bilo u mjesecu julu 2002. godine. Dakle,
3 to... od tu zapravo proističe velika većina onoga što sam ja napravio.
4 Većina toga je bila za izvještaj u predmetu Milošević, a ne za ovaj, a
5 radilo se o jednoj iznimci, a to su bile fotografije Sarajeva.

6 P: Spomenuli ste da ste dva i po tjedna putovali Bosnom i
7 Hercegovinom i dokumentirali mjesta u 19 općina. Dakle, radili ste svakoga
8 dana - dakle, jednu općinu dnevno.

9 O: Da, mi smo u dva i po tjedna prešli više od 4.500 kilometara što
10 je prilično veliki uspjeh u jednoj maloj zemlji.

11 P: Jeste li ikada pogledali optužnicu u ovome predmetu, konkretan
12 «Dodatak D» optužnici?

13 O: Tek kada sam predao izvještaj. Ja nisam htio upravljati svoju
14 istragu, voditi istragu na osnovi optužnice. Htio sam biti što je moguće
15 neovisniji u tome poslu. U svakom slučaju, pretrage u predmetu Milošević su
16 napravljene prije nego što sam znao da ću pisati izvještaj za predmet
17 Krajišnik.

18 P: A sužavanje tih 19 općina koje ste pisano obradili u predmetu
19 Milošević na 11 koje spominjete u predmetu Krajišnik - dakle, to ste
20 smanjivanje napravili na osnovi zahtjeva Tužiteljstva?

21 O: Da.

22 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, mislim da nema nikakvoga.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 spora s tim u vezi. Ovih 11 općina - samo da komentiram, dakle, koje imamo
2 na stranicama 67 izvještaja - ja bih samo htio tu primjetiti, meni se čini
3 da je to legitimno, da općina broj 1, Banja Luka, ne stoji u «Dodatku D»
4 optužnici. Dakle, drugih 10 općina jesu tamo navedene. Dakle, 10 od 11 se
5 poklapaju sa «Dodatkom 10» optužnice. Časni Sude, mislim da je to sasvim
6 legitiman komentar tako da znamo kakvo je stanje stvari... zato što je
7 ukupno spomenuto 29 općina u «Dodatku D»; iz toga slijedi da 19
8 njih, zapravo, nisu konkretno razmatrane u izvještaju gospodina
9 Riedlmayera. Vi kažete da je, zapravo, Tužiteljstvo odredilo referentni
10 okvir za misiju. Jeste li Vi taj referentni okvir dobili u pisanom obliku?

11 O: Da.

12 P: U kakvom obliku: pismo ili što?

13 O: Ugovor.

14 P: Dakle, ugovor. Imate li Vi kopiju toga ugovora?

15 O: Nemam je ovdje uza se, ali sam siguran da je mogu pronaći ako Vam
16 treba. Tu, zapravo, uglavnom piše koje općine treba pokriti i koji
17 vremenski period. Onda neke tehničke stvari o tome, dakle, do kada treba
18 načiniti izvještaj i tako dalje.

19 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, mi svakako... nas ne
20 zanimaju dnevnice i troškovi svedoka, ali ja bih zamolio da nam se dâ taj
21 dio ugovora u kojem se navodi referentni okvir, kako ga svedok objašnjava.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] /u engleskom transkriptu: "Da."/

2 G. STEWART: [simultani prevod] Da li bi pristup tome dijelu ugovora
3 bio dovoljan za sada jer ako ga se ponudi na usvajanje u spis, to ne daje
4 ništa. Možda biste tijekom sljedeće pauze, gospođu Richterova...

5 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Da, mi ćemo dati Obrani taj
6 ugovor.

7 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] A onda ćemo vidjeti ima li to kakvoga
8 smisla i možemo ga pogledati.

9 G. STEWART: [simultani prevod]

10 P: Dakle, Vi ste, kako ste rekli, imali taj referentni okvir, kako
11 ste ga ovdje sažeto naveli, i na prethodnoj stranici, pri dnu 4. stranice,
12 kažete: "Zadatak je bio dokumentirati oštećenja na kulturnim i vjerskim
13 spomenicima bosanskih Muslimana, zajednice bosanskih Muslimana i Hrvata,
14 odnosno rimokatolika u nekoliko općina..." - to smo, dakle, već govorili.

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Nešto dalje, na 5. stranici, odmah pod naslovom 1.2, kažete da je "cilj
2 istraživanja bio dokumentirati slučajeve namjernoga razaranja kulturnog i
3 vjerskog nasljeđa bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata". Dakle, htio bih
4 konkretnije znati...

5 O: Kada sam rekao "namjerno" ja sam, dakle, tada htio isključiti one
6 objekte koji su bili oštećeni poplavama ili srušile se zbog toga što su
7 bile stare i neodržavane.

8 P: Dakle, riječ "namjerno" u svjetlu ovoga Vašega odgovora se može
9 točno interpretirati. Tražim pravu riječ. Dakle, ne "slučajno". Dakle, ne
10 samo zbog habanja. Dakle, isključujemo habanje ili bilo kakve nesreće,
11 recimo, udar groma i tako dalje.

12 O: Pa, dopustite mi da Vam to malo pojasnim.

13 Bio je čitav niz objekata gdje je, zapravo, se postavljalo to pitanje
14 tijekom komunističkoga perioda. Vjerski objekti nisu bili održavani, a
15 vlasti su nastojale zadržavati, odnosno zavlaciti s izdavanjem dozvola tako
16 da su mnoge te zgrade u zadnjim godinama komunističke vladavine bile loše
17 održavane. U zadnjim godinama komunističke vlasti ta su ograničenja postala
18 manjima tako da se počelo, zapravo, puno graditi pred sam rat. I u tom
19 procesu je puno starih objekata naprosto bilo napušteno. Tako da sam morao
20 paziti da ne pomiješam ratna razaranja sa tim zanemarenim zgradama.

21 P: I to je prilično teško vjerojatno napraviti.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa, ja sam nastojao, kada je god to bilo moguće, dobiti
2 fotografije koje su porijeklom što je moguće bliže datumu rata tako da
3 bismo mogli isključiti period od, recimo, godinu ili dvije prije rata. Osim
4 toga, ja sam gledao i objavljene izvještaje. Recimo, novinari su putovali
5 kroz to područje, vidali zgrade i pisali članke o njima.

6 P: Na 9. stranici Vašega izvještaja se bavite oštećenjem islamskog
7 arhitektonskog nasljeđa. U drugom paragrafu kažete: "Istraživanje je
8 dokumentiralo 120 džamija u općinama. Većina njih se nalazi na teritoriju
9 koji su držale snage bosanskih Srba za vrijeme perioda optužnice."

10 Gospodine Riedlmayer, Vi ste se oslanjali uistinu na informacije koje
11 ste dobili od drugih ljudi o tome koje su to teritorije zauzeli i držali
12 bosanski Srbi tijekom perioda optužnice.

13 O: Ja sam se oslanjao na povijest rata i na veliku količinu
14 objavljenog materijala, uključujući i detaljne zemljopisne karte koje su
15 načinjene u vezi s tim - dakle, tko je držao koji dio teritorija u to
16 vrijeme.

17 P: Dakle, da li Vi kažete da je to bio dio Vašega rada i Vašeg
18 istraživanja na pripremi ovoga izvještaja - dakle, da se ustanovi koje su
19 teritorije držale snage bosanskih Srba?

20 O: Svakako. Ja Vam mogu dati jedan primjer za to, gospodine.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Općina Doboj nikada nije bila pod isključivom kontrolom snaga bosanskih
2 Srba i linije fronta su se tu vrlo često mijenjale tako da sam jako pazio
3 da bih usporedio vrijeme navodnoga razaranja s vremenom kada je tko držao
4 teritorij. Katkada je prilično lako vidjeti na osnovi vrste oštećenja što
5 je tu štetu izazvalo. Primjerice, ako je neki objekt oštećen granatiranjem
6 i ako vidite u zidovima velike rupe i tragove granata i šrapnela, to se
7 najčešće događalo na mjestima koja su bila blizu linija fronta. Na drugim
8 mjestima, gdje nije bilo borbi, uobičajena tehnika razaranja bila je
9 miniranje objekata ili njihovo spaljivanje tako da se svakako tu nisu
10 vidjeli udari granata. Dakle, u mjestima kao što su predgrađa Brčkoga, koja
11 su bila na posavskom koridoru gdje su se vodile teške borbe, imamo čitav
12 niz vjerskih objekata koji su bili vrlo teško oštećeni i razoreni iz velike
13 daljine. Tako su barem izgledali.

14 P: Naravno, u početku je bilo 19 općina, a sada imamo 11, i Vi ste
15 napravili veliki posao da biste ustanovili prvo, koje su to teritorije
16 držale snage bosanskih Srba i drugo, gdje se nalazila linija fronta u
17 određenim ključnim razdobljima.

18 O: Da. Samo da to jasno naznačim. Ja, naravno, nisam vojni stručnjak
19 i vojni istražitelj, ali radim na sveučilištu Harvard koje ima jako dobru
20 arhivu i knjižnicu. Postoje izvještaji koji su objavljeni iz raznih izvora.
21 Recimo, imamo vojnu studiju rata u Bosni i Hercegovini u četiri knjige koju
22 je izdala Vlada Sjedinjenih Američkih Država. Imamo jedan veliki broj
23 knjiga koje su objavljene s tim u vezi. U svakom od tih radova postoje
24 zemljopisne karte. Dakle, nije bilo to toliko teško kako se čini.

25
26
27
28
29
30

1 P: Vaš izvještaj u «Dodatku 20»...

2 PREVODILAC: Ispravka prevoditelja.

3 P: ...2, dakle, da li Vi tu navodite izvore o materijalima koje ste
4 spomenuli?

5 O: Ne. To tu ne stoji. Mislim da se radi, manje-više o stvarima koje
6 predstavljaju opće znanje. U svakom slučaju, nije to toliko sporno pitanje
7 koliko se može činiti jer linije fronta nakon prve godine rata se nisu puno
8 mijenjale niti su se puno pomicale.

9 P: Pri dnu 9. stranice, kažete: "Nedovršeni vjerski objekti..." - to
10 je dakle zadnji pasus na 9. stranici - "...nezavršeni objekti nesrpskih
11 zajednica su izgleda bili često mete vandalskih napada i pljačke
12 građevinskog materijala tijekom rata, ali su rijetko bile razarane. Ova
13 neuobičajena selektivnost sugerira da su oni koji su rušili džamije, što je
14 aktivnost koja zahtjeva organizaciju i planiranje unaprijed, vjerojatno
15 radili na osnovi pripremljenih popisa." Gospodine Riedlmayer, recite mi što
16 je neuobičajeno u ovome?

17 O: Pa, neuobičajeno je sljedeće: Ako ste pažljivo čitali dijelove
18 izvještaja koji govore o stupnju razaranja, imamo zgrade koje su bile manje
19 oštećene. Vidjeli ste različite kategorije oštećenja. Dakle, objekti koji
20 su bili slabije, manje oštećeni su najčešće bili stavljani u dvije
21 kategorije: radilo se ili o zgradama koje su bile izvan teritorija kojega
22 su držali bosanski Srbi i koji su pogođeni, recimo, dalekometnom
23 artiljerijom i ne osobito precizno, ili se pak radilo o objektima koji su
24 bili unutar teritorija koji su držali bosanski Srbi, a to su bile gotovo
25 uvijek zgrade koje još nisu bile službeno posvećene. Dakle, to je bilo jako
26 neobično zato što biste mogli očekivati da se radi o jednom nasumičnom

27

28

29

30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

/Prazna strana umetnuta radi usklađivanja numeracije strana engleskog
i francuskog transkripta./

ponedeljak, 23.05.2005.

Predmet br. IT-00-39-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o originalnom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti usklađena sa transkriptom na engleskom jeziku.

1 obrascu, ali onda, u takvom slučaju, ne bi postojala tako jasna
2 kategorizacija. Slušajte, ja ne govorim ovdje o objektima koji su imali
3 samo temelje. Radilo se o objektima koji su bili u velikoj mjeri završeni.
4 A onda se, recimo, vidi jedino šteta u obliku srušenih cigli ili pokradenih
5 crijepova. A nešto dalje imate staru džamiju koja je bila jako oštećena
6 eksplozivom ili čak građevinskom mehanizacijom srušena. Ono što ja tu kažem
7 je, zapravo, objašnjenje na osnovi zdravoga razuma. Naime, da bi se takav
8 vjerski objekt stavilo u radnu funkciju, morate imati određene dozvole. One
9 su arhivirane u jednom centralnom sistemu i ja mislim da se može, zapravo,
10 vrlo lako zamisliti da bi se mogao dobiti popis zavedenih vjerskih objekata
11 na kojima ne stoje nedovršene zgrade.

12 P: Ti nedovršeni objekti o kojima govorite, mislim da za njih ne
13 bismo mogli reći da se radi samo o temeljima već da postoji čitav jedan niz
14 objekata, čitav niz zgrada koje su bile u gradnji, neke od samih temelja,
15 neke su bile već dosta uznapredovale, zar ne?

16 O: Pa, što se tiče predmeta Krajišnik, meni ne pada na pamet nijedan
17 objekt koji bi ušao u kategoriju da ima samo temelje. Ja govorim o
18 objektima koji su imali zidove i krov, ali možda, recimo, minaret još nije
19 bio sagrađen. U nekim slučajevima su mi mještani kazali da su ih već
20 zapravo bili počeli koristiti, recimo, za molitve, prilikom velikih
21 svjetskih blagdana i uoči samoga rata su bili, zapravo, veliki muslimanski

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 sa svim tim dokumentima. Međutim, htjela bih kazati jednu stvar: Naši
2 primjerci imaju ERN brojeve, a ono što gospodin Riedlmayer ima - ERN
3 brojeva nema. Dakle, vjerojatno će biti pomalo teško naći relevantne
4 dijelove.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ja sam vidio na Vašem CD ROM-u da je
6 to razdijeljeno u dva niza i svi ti dokumenti imaju... Mislim da neki da
7 imaju neki GPH broj ili tako nešto, ali ja ne znam da li gospodin
8 Riedlmayer zna kako ste Vi pohranili dokumente.

9 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] On je to vidio, ali njegov način
10 pretrage je lakši nego naš.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobro. Dopustimo onda gospodinu
12 Riedlmayeru da to učini na svoj način. Ali, recite ima li neki način, jer
13 gospodin Riedlmayer je napisao to u svom izvještaju... Želim znati, naime,
14 pod kojim programom za bazu podataka je on napravio bazu podataka. Ja nemam
15 taj njegov program, ali ja ne mogu koristiti, dakle, tu bazu podataka na
16 isti način što bi meni bilo od pomoći. Ali, ako recimo govorimo, ako kaže
17 gospodin Riedlmayer: "U Banja Luci dogodilo se to i to.", ja ne mogu onda
18 proći kroz svih 177 dokumenata da nađem gdje piše Banja Luka zato što bi
19 bilo lakše to učiniti drugačije.

20 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Mi imamo jednu kopiju originala.
21 Međutim, ja sam saznala da postoji samo jedan kompjutor u čitavoj ovoj
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 zgradi koji ima taj program. Program se zove *Filemaker PRO*.

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, obično ako instalirate neki
3 program na drugi kompjuter, onda i taj drugi kompjuter radi. Ne radi se
4 zapravo o hardveru nego se radi o softveru.

5 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Pa radi se i o imanju dozvole za
6 tako nešto.

7 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da, sad se zapravo vraćamo na onaj
8 pravi problem - da nisu, dakle, da nemamo na raspolaganju testne kopije
9 toga dokumenta.

10 SVEDOK: [simultani prevod] Pa, postoje.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Postoje, pa vidite...

12 SVEDOK: [simultani prevod] Pa da, one isteknu nakon nekog vremena.

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da, ali dakle, za to vrijeme se mogu
14 koristiti.

15 G. STEWART: [simultani prevod] Da, samo trebamo brzo raditi.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Doktore Riedlmayer, bojim se da ne
17 možemo ovaj problem riješiti odmah. Dakle, mi Vam dopuštamo pogledati Vaš
18 laptop ako Vas gospodin Stewart bude nešto pitao.

19 Izvolite.

20 Gospodine Riedlmayer, dopustite mi samo jedan trenutak.

21 Gospodine Stewart, izvolite.

22 [Pretno veće i sekretar se savetuju]

23 G. STEWART: [simultani prevod]

24 P: Ja sam htio, dakle, pogledati baš Doboju što vjerojatno nije teško,
25 gospodine Riedlmayer. Nije teško pronaći.

26

27

28

29

30

1 SVEDOK: [simultani prevod] Ne, ni najmanje.
2 /.../
3 Našao sam. Dakle, što Vas konkretno zanima u vezi s Dobojem?
4 P: Pa, ERN je 01181159.
5 O: Govorite li Vi o Doboju?
6 P: Da, samo jedno praktično pitanje, gospodine Riedlmayer. Hoćete li
7 Vi pretraživati te dokumente ili ih možete odmah naći ako Vam ja kažem o
8 čemu se radi.
9 O: Pa, samo mi recite što hoćete, pa ću ih ja pronaći vrlo brzo.
10 P: Dobro. Ovaj je, dakle, općina Doboje, grad Bukovac, zgrada iz 20.
11 stoljeća. Radi se o katoličkoj crkvi.
12 O: Bukovac.
13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, ako slučajno imate
14 broj stranice podnešenih dokumenata, ja sam to tako našao sada. Rukom
15 napisano u gornjem desnom uglu.
16 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, jedini broj, časni Sude, koji ja
17 imam je onaj koji sam rekao 011 i tako dalje.
18 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Časni Sude, pa to je na ekranu
19 sada. Možda se može naći na drugom CD-u.
20 SVEDOK: [simultani prevod] Imam i ja.
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dakle, svi možemo pogledati sada.

G. STEWART: [simultani prevod] Pa, svi to mogu pogledati, ali ne mogu pročitati.

SVEDOK: [simultani prevod] Pa, ovo je, čini mi se, katolička crkva Sv. Jurja.

G. STEWART: [simultani prevod] Da, upravo je o tome riječ, gospodine Riedlmayer.

SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ako bi se možda mogla zumirati slika. Nije moguće. U redu.

G. STEWART: [simultani prevod] Pa, onda, bojim se da ovo časnom Sudu ne pomaže znatno.

SVEDOK: [simultani prevod] Želite li da ja to pročitam što ovdje piše?

SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ne, možemo zumirati. Hvala.

G. STEWART: [simultani prevod] Gospodine Riedlmayer, htio bih iskoristiti ovu priliku da barem nešto utvrdimo. Možete li također pronaći katoličku crkvu ponovno u Doboju, odnosno na području Doboja, u mjestu Cer?

SVEDOK: [simultani prevod] Da, odmah ću to pronaći. Dakle, riječ je o župnoj crkvi, rimokatoličkoj župnoj crkvi Krista Kralja.

P: Da li se njih obadvije može opisati kao crkve u gradu Doboju?

1 O: Ne, ne, riječ je o crkvama na području općine Doboj. U samom gradu
2 Doboju postoji samo jedna katolička crkva i dosta sam o tome pisao.

3 P: Doći ćemo na to za trenutak, no usredotočimo se sada na prvu
4 crkvu. Dakle, crkvu u Bukovcu, crkvu Sv. Jurja. Vi ovdje pišete da je crkva
5 spaljena, da se krov srušio i, prema informacijama Katoličke crkve, crkva
6 je uništena u maju 1992. godine. Vi to temeljite na informacijama i
7 fotografijama koje ste dobili od ustanove Crkve i kada spominjete
8 ordinarijat, ne kažete niti jedno konkretno ime.

9 O: Pa, ako pogledate prilog mojem izvještaju, onda ćete vidjeti da
10 sam razgovarao sa župnikom iz samog grada Doboja, a razgovarao sam i sa
11 ljudima iz biskupije u Sarajevu koji su mi također pokazali fotografije.

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1   Ovaj ovdje citat je iz knjige koju su objavile vlasti Katoličke crkve
2   1997. godine gdje su popisali, gdje su popisani razoreni objekti tijekom
3   rata.

4   P: Spominjete i katoličku crkvu Krista Kralja. Ja imam broj 01181162
5   koji se ovdje spominje.

6   O: Da, to je crkva u Ceru.

7   P: Da. A što je izvor ovih informacija?

8   O: Pa, ako ovdje stoji da sam ja izvor podataka, to znači da sam bio
9   na tom mjestu. Ovdje se vidi fotografija na kojoj je vidljivo kako je
10   razorena crkva i vidi se križ koji je bio na vrhu crkve. Ja sam također
11   razgovarao i sa župnikom te crkve.

12   P: Da bi stvari bile jasne, Vi ste ovisili o informacijama koje ste
13   dobivali od tog čovjeka?

14   O: Da, ja ovdje navodim informacije koje sam dobio i navodim izvor
15   tih informacija. Župnik, iako ovdje nisam ulazio u detalje, to je bio jedan
16   mladi čovjek koji je rekao da je bio prisutan kada su snage upale u selo.

17   /.../

18   P: U optužnici se spominje "katolička crkva u gradu Doboju". O kojoj
19   je tu crkvi riječ?

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Ako pogledate pod "grad", a ne pod "općina" - sada ću to dobiti na
2 ekranu - župna crkva u gradu Doboju je župna crkva Sv. Srca Isusovog.

3 P: Da, vidim da je tu riječ o broju 02... odnosno 0118117 /u
4 engleskom transkriptu: "01181177"/.

5 O: Kao što vidite, ja sam ovdje mnogo razgovarao sa župnikom te crkve
6 koji mi je i dao fotografije prije razaranja.

7 P: Dakle, ovdje stoji da je crkva spaljena u maju 1992. godine, a da
8 su potom 1993. godine ostatci minirani?

9 O: Da. To je upravo ono o čemu sam ranije, u svojim prethodnim
10 komentarima govorio, na koji način su neke, neki objekti razarani u više
11 faza.

12 P: Pa, ovdje ništa ne stoji o tome u kakvom je stanju objekt bio u
13 razdoblju od maja 1992. pa do 1993. godine.

14 O: Ne, ja se ovdje samo oslanjam na informacije koje sam dobio od
15 izvora koji kaže da je crkva bila spaljena.

16 P: Možemo li pogledati? Ovaj puta je riječ o džamiji. Džamiji koja se
17 naziva "Grapska".

18 O: Da, pronašao sam to.

19 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Možemo li dobiti ERN broj?

20 G. STEWART: [simultani prevod] Da, 01181192.

21 P: I ovdje... Ovdje kažete da imate dva izvora podataka. Dakle, Vi
22 osobno i kažete: "Temeljem informacija i fotografija islamske zajednice i
23 fotografija koje je sačinio Međunarodni sud."

24

25

26

27

28

29

30

1   Kada kažete "Međunarodni sud", što točno mislite?

2   O: Mislim na to da sam dobio fotografiju od istražitelja Međunarodnog
3 suda. I obično, ako u bazu podataka uključimo određenu fotografiju, ja u
4 legendi navodim njezin izvor. A u prilogu se nalaze imena izvora.

5   P: "Muslimanska zajednica" - da li je to općeniti termin ili se to
6 odnosi na Muslimane koji su tamo živjeli?

7   O: Ne, "islamska" ili "muslimanska zajednica", to je formalni termin.
8 Dakle, to su lokalne zajednice koje su obično organizirane po općinskom
9 principu i koje se brinu za vjerske objekte na određenom području. Za
10 razliku od Katoličke crkve, muslimanska zajednica je organizirana znatnije
11 na lokalnoj razini i u gotovo svakoj zajednici u kojoj sam otišao, mogao
12 sam razgovarati s tim ljudima i pitati ih o informacijama, tražiti od njih
13 fotografije koje su eventualno bile snimljene odmah nakon razaranja ili
14 tijekom rata. Ljudi su me odvodili na ta mjesta i to mi je bilo od velike
15 pomoći. I ponovno, to se navodi među izvorima u mojem prilogu gdje govorim
16 o prednostima i manama te situacije. U slučaju Doboja, ja sam razgovarao sa
17 lokalnim muftijom koji je bio na čelu te administrativne organizacije
18 muslimanske zajednice i on mi je dao fotografije.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

/Prazna strana umetnuta radi usklađivanja numeracije strana engleskog
i francuskog transkripta./

1 P: Molim Vas, možete li prijeći na općinu Foča?
2 O: Da.
3 P: Da bi sve bilo jasno, Vi... moramo reći da postoji i selo Foča u
4 općini Doboju.
5 O: Da. I to je izvor beskrajnih zabuna.
6 P: Pa, nadam se da smo to upravo riješili. Ja sada govorim o općini
7 Foča.
8 O: Da li mislite i na grad?
9 P: Da. I grad. I zapravo, mislim na džamiju Aladža. To je ista
10 džamija kao i džamija Hasan Vezira. Je li tako?
11 O: Da. Nisam imao priliku navoditi sva imena, ali kada god sam vidio
12 da postoje različiti nazivi, ja sam ih pokušao okupiti.
13 P: Broj je u ovom slučaju 011811266. Opisujete na toj stranici
14 oštećenja. Je li ovo jedina zgrada koja odgovara opisu Aladža u gradu...
15 džamije Aladža u gradu Foči?
16 O: Apsolutno.
17 P: Ja ovdje govorim o objektu koji se navodi u Prilogu D pod 11.1.
18 U... Kažete da u izjavi izvora informacija stoji:
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 "Džamija Aladža, jedna od najljepših džamija u Bosni i Hercegovini,
2 dignuta je u zrak od strane srpskih ekstremista u aprilu 1992." A osoba
3 koja Vam je davala te informacije, gospodin Safet Jahić koji je također iz
4 islamske zajednice i koji je dugo živio u Foči. Možete li nešto reći, tko
5 su ti ekstremisti?

6 O: Pa, ljudi o tim osobama govore na taj način da ih nazivaju
7 ekstremistima. Dakle, o ljudima koji su vršili takvo nasilje ako žele
8 razlikovati počinitelje od Srba općenito. I mislim da gospodin Jahić nije
9 ovdje htio da dođe do bilo kakve zabune. Dakle, on nije rekao: "To su
10 počinili Srbi", nego, "To su počinili srpski ekstremisti".

11 P: Gospodine Riedlmayer, on je... - budimo jasni - on je rekao
12 "Srbi"; on je rekao srpski ekstremisti?

13 O: Da, međutim, ako kažete da je netko nešto učinio i kažete da je to
14 učinila etnička skupina, onda time bacate ljagu na cijelu etničku grupu. A
15 ako kažete da je nešto učinila grupa ekstremista, onda govorite o određenoj
16 političkoj ideologiji, a ne o cijeloj etničkoj skupini.

17 P: Ali, tu je... Kakva je tu razlika?

18 O: Pa, govori se o ljudima koji su u zrak digli džamiju.

19 P: Da li vidite da se to razlikuje, na primjer, od strana JNA?

20 O: Pa, pretpostavljam.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Gospodine Riedlmayer, Vi ste popisali ove informacije. Prije
2 nekoliko trenutaka vrlo ste konkretno govorili o granatiranjima JNA, jednog
3 određenog dana. Ovdje mi ne govorimo o JNA, ne govorimo o nekim
4 djelatnostima JNA nego o srpskim ekstremistima. Dakle, tu se očigledno radi
5 jasna razlika.

6 O: Pa, ja bih ovdje uveo jednu ogradu u ovom. Vi ovdje govorite o
7 izvoru informacija. Također, činjenica je da je u različitim dijelovima
8 Bosne na djelu su bile različite snage. U slučaju artiljerijske vatre i
9 granatiranja očekujete da će u to biti upletene neke vrste vojnih ili
10 paravojnih snaga. Ali, ako je neki objekt dignut u zrak eksplozivom i nakon
11 toga građevinskom mašinerijom sravnjen sa zemljom, onda to mogu biti i
12 civili.

13 P: Gospodine Riedlmayer, Vi kažete da ste imali različite izvore
14 podataka. A neke stvari ste i snimili. Snimili ste ovdje riječi "srpski
15 ekstremisti".

16 O: Pa, snimio sam ono što je gospodin meni rekao.

17 P: Jeste li tom prilikom pokušali utvrditi što je on time točno želio
18 reći?

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 O: Pa, ja sam bio usredotočen na to da dođem do datuma. I mislio sam
2 da je to važno. I, osim toga, htio sam utvrditi da li je toga datuma
3 uništena džamija ili je to bila jedna faza uništavanja. Dakle, nisam pitao
4 tu osobu tko je bio zapovjednik tih ljudi, kojoj su oni jedinici pripadali
5 i tako dalje.

6 P: O ovoj džamiji ispitivani ste dok ste davali iskaz u predmetu
7 Milošević. Riječ je o stranici 23802. Zapravo, tekst počinje na dnu
8 prethodne stranice. Dakle, to je vrlo kratki pasus i mislim da neće smetati
9 to što nemate pred sobom taj tekst. Gospodin Groome koji je zastupao
10 Tužiteljstvo u tom trenutku skrenuo Vam je pozornost upravo na ovu džamiju
11 i postavljeno Vam je pitanje: "Možete li opisati što ste utvrdili kada ste
12 otišli na to mjesto?" Rekli ste: "Džamija je bila potpuno uništena
13 eksplozivom. Ja sam vidio cijeli niz cijeli fotografija snimljenih 1996.
14 godine i s obzirom na oštećenja okolnih zgrada, očigledno je da se
15 koristila velika količina eksploziva."

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, molim Vas da
17 čitate sporije i to naročito zbog transkripta.

18 G. STEWART: [simultani prevod] Nadam se da ću to imati na umu
19 ubuduće.

20 P: Vi dalje kažete: "Potpuno je džamija uništena eksplozivom
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1   prema riječima očevidaca. Ja imam cijeli niz fotografija koje su napravili
2   studenti 1996. godine i iz njih je vidljivo da je do razaranja došlo
3   uslijed eksplozije."

4   Dakle, to je konsistentno s ovime što sada gledamo u Vašem izvještaju
5   i s onim što stoji u Vašoj bazi podataka. Kažete da je to mjesto kasnije
6   buldožerima sravnjeno sa zemljom. Kada je do toga došlo? A, vidim da kažete
7   da je to bilo u augustu 1992. Dakle, fotografije koje su napravili Vaši
8   studenti pokazuju da je došlo do znatnih oštećenja na okolnim zgradama.
9   Dakle, u momentu kada je on snimio ove fotografije, cijela stvar je već
10   odavno bila sravnjena sa zemljom?

11   O: Da. No, u vrijeme kada sam ja sastavljao ovaj izvještaj prošloga
12   ljeta otkriveni su dijelovi džamije u jednoj masovnoj grobnici u koritu
13   rijeke Foče i moglo se utvrditi da je riječ upravo o time ostacima te
14   džamije.

15   P: Na stranici 23814, redak 14... - "Koliko Vi možete to najbolje
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 reći - kada je uništena džamija?" - Vi ste odgovorili, prema riječima
2 očevidaca: "Džamija je uništena 1992., nakon što su grad okupirale snage
3 bosanskih Srba." I nakon toga prelazite na jednu drugu općinu.

4 Dakle, Vi to stavljate u vrijeme tako što kažete: "Nakon okupacije
5 snaga bosanskih Srba". No, prema onome što stoji ovdje u Vašem izvještaju,
6 Vi ne možete točno reći koje su to točno snage bosanskih Srba bile
7 odgovorne za uništavanje ove džamije.

8 O: Da, to je točno.

9 P: Po Vašem mišljenju, Vi kažete da je uništavanje džamija bilo
10 sistematsko, no ne možete reći da je i ovo dio tog sistema.

11 O: Možete li objasniti Vaše pitanje?

12 P: Pa, ne možete utvrditi da ljudi koji su odgovorni za razaranje
13 upravo ove džamije da su bili dio nekog konkretnog sistema.

14 O: Moj zaključak o tome da se uništavanje odvijalo sistematski
15 temelji se prvenstveno na tome da sam ja se suočio s obrascem razaranja.
16 No, ja ne tvrdim pri tome da raspolažem kopijama zapovijedi kojima se
17 nalaže razaranje džamije.

18 P: Pa, ono što ja želim reći je da Vi ne možete sa potpunom
19 uvjerenošću reći da je to dio sistema.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Pa, mogu, gospodine. Činjenica da Foča, a to je grad u kojem je
2 nekoć bilo 13 džamija, u ovom trenutku nema više niti jedne džamije i da je
3 od tih 13, 11 je potpuno uklonjeno sa lica zemlje - meni je to jasna
4 indikacija da je tu na dijelu bila vrsta sistema. Dakle, grad nije uništen
5 nego su uništene upravo te zgrade, ti objekti. A to razaranje, ako možemo
6 vjerovati podacima, odvijalo se u razdoblju od nekoliko mjeseci.

7 P: Razaranje ove džamije u potpunosti je konsistentno s idejom
8 izrazitih ekstremista koji su mještani, usmjerili su se upravo na tu
9 džamiju.

10 O: Da, ali ne možemo o ovom objektu govoriti kao izoliranom objektu.
11 U radijusu od manje od kilometra vidite razaranje i drugih džamija, i
12 drugih islamskih vjerskih objekata koji su također razoreni u razdoblju od
13 nekoliko mjeseci. I većina tih objekata je potpuno razorena teškom
14 mehanizacijom. Tako da bih ja tvrdio da i eksplozivi i teška mehanizacija
15 nisu stvari koje može, u vrijeme rata, koristiti neka grupa bez neke vrste
16 odobrenja lokalnih vlasti. Možda jednom, ali ne u ovoliko navrata.

17 P: U svojem izvještaju, na stranici 13 - to je otprilike osam redaka
18 - kažete: "U cijelom nizu drugih situacija, postoje izvještaji da su se u
19 džamijama Muslimani zatočavali i tamo mučili. I da su tamo ljudi također
20 ubijani kao i muslimanski vjerski vođe."

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1   Gospodine Riedlmayer, ova opaska izlazi iz okvira referenci na koje
2   ste se Vi oslanjali, nije li tako?

3   O: Pa, dok sam ja pisao ovaj izvještaj ja sam prolazio kroz
4   transkripte Međunarodnog suda koji se nalaze na *websiteu* Međunarodnog suda
5   i koristio sam ključne riječi poput "crkva" ili "džamija" kako bih vidio
6   što svjedoci u različitim suđenjima pred ovim sudom imaju za reći s tim u
7   vezi. Na primjer, sjećam se svjedočenja jednog svedoka u vezi sa džamijom
8   Alipaša u Brčkom /u engleskom transkriptu: "Hadži Paša"/ i on tamo govori o
9   tome da su u toj džamiji ljudi zatočavani i mučeni.

10   P: Pa, kakve to veze ima s Vašim izvještajem?

11   O: Pa, htio sam prikupiti što više podataka kako bih shvatio što se
12   zapravo dogodilo.

13   P: Pa, kakve to veze ima sa razaranjem?

14   O: Pa, izdvajani su određeni objekti i uz to što su ti objekti
15   uništavani, vršeni su vrlo simbolički napadi u tim objektima. U većini
16   mjesta kamo sam ja odlazio, dakle, mjesta koja su sada na području
17   Republike Srpske, Vi možete identificirati mjesto gdje se nalazila džamija
18   jer to je obično u centru grada. Mjesto koje je potpuno prazno, na kojem se
19   nalaze kontejneri za smeće. Ili se tamo nalaze auti bačeni na otpad. Dakle,
20   to nije nešto što ćete očekivati u središtu dobro održavanog grada. U nekim
21   slučajevima, ja nisam morao tražiti svedoke.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Moj glavni cilj je bio dobiti podatke o fizičkom razaranju, ali često puta
2 sam razgovarao sa svjedocima koji su bili očevidci razaranja. Na primjer, u
3 općini Doboj nalazi se grad Orašje. Mislim da se o tome govorili i u
4 unakrsnom ispitivanju s gospodinom Miloševićem. Jedansvedok je vidio kamion
5 JNA sa vojnicima koji su došli u selo. Vojnici su otišli do džamije. Došli
6 su sa snažnim eksplozivima i čovjek koji je inicirao eksploziju stavio je
7 na glavu imamov fes. I on je sa tim fesom, zajedno sa tom grupom vojnika
8 izašao iz sela pjevajući protumuslimanske pjesme. Dakle, kada sam dobio tu
9 informaciju, činilo mi se važno da se nju zabilježi, a ne samo reći da je
10 ta džamija dignuta u zrak. Dakle, mislio sam da je potrebno ne samo reći da
11 se nešto dogodilo nego i objasniti na koji način se dogodilo.

12 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, tijekom pauze bit će mi
13 predočen sa referencama i zato bismo sada mogli možda preći na pauzu.

14 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da li imate neku predodžbu o tome
15 koliko Vam vremena još treba?

16 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, desetak minuta mislim.

17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Onda ćemo imati pauzu do 11.05h.
2 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim da svi ustanu.
3 ... Početak pauze u 10.29h
4 ... Sednica nastavljena u 11.06.h
5 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim ustanite.
6 Izvolite sjesti.
7 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, izvolite
8 nastavite.
9 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, gospođa Richterova je
10 pribavila i pokazala mi dokument s referentnim okvirom gospodina
11 Riedlmayera. On je vrlo koncizan i, zapravo, ne zahtijeva postavljanje
12 nikakvih pitanja. U stvari, zapravo, ja više nemam pitanja. Ja sam
13 pregledao to za vrijeme pauze tako da nema nikakve potrebe za daljnjim
14 ispitivanjem.
15 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođu Richterova, imate li Vi
16 nešto?
17 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Časni Sude, neće biti dodatnih
18 ispitivanja.
19 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, budući ni da Veće više nema
20 pitanja za Vas, doktore Riedlmayer, to bi trebalo shvatiti da je u najmanju
21 ruku kao da je Vaš izvještaj jasan. Mi, dakle, nemamo pitanja, ali Vam se
22 zahvaljujemo što ste došli u Hag i što ste svjedočili pred sudom. Sada
23 možete otići.
24 SVEDOK: [simultani prevod] Hvala.
25 [Svedok izlazi iz sudnice]
26 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođu tajnice, dakle, razgovarali
27
28
29
30

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

/Prazna strana umetnuta radi usklađivanja numeracije strana engleskog
i francuskog transkripta./

ponedeljak, 23.05.2005.

Predmet br. IT-00-39-T

Ovaj transkript je izrađen na osnovu zvaničnog zvučnog zapisa na jeziku regiona načinjenog tokom sudskog postupka, poštujući *verbatim* pravilo (doslovan zapis, od riječi do riječi). Kako su na suđenju korišteni bosanski, hrvatski i srpski jezik (B/H/S), ovisno o originalnom govorniku odnosno prevodiocu, tako su sva tri jezika zastupljena i u transkriptu. Ukoliko se govornik na suđenju služio nekim drugim jezikom osim navedenih, zapisan je simultani prijevod prevodioca na B/H/S. Članom 33 Statuta Međunarodnog suda utvrđeno je da su radni jezici Međunarodnog suda engleski i francuski. U slučaju razlike između ovog transkripta i verzije na engleskom ili francuskom jeziku, verzija transkripta na radnom jeziku bit će mjerodavni dokument. Numeracija stranica transkripta je u potpunosti usklađena sa transkriptom na engleskom jeziku.

1 smo o tome da li je izvještaj usvojen u spis - da ili ne; mislim da jeste
2 i to na temelju odluke... samo trenutak... Naime, postoji pisana odluka od
3 08. decembra 2004. godine... A, sada sam ja pogriješio. 31. marta 2004.
4 godine, kojom je Raspravno vijeće odlučilo... da se izvještaj i biografija
5 tada Christiana Nielsena i Andrasa Riedlmayera usvajaju u spis te da se
6 također u spis izdvajaju /?usvajaju/ označeni izvatci svjedočenja gospodina
7 Riedlmayera iz predmeta *Milošević* te da će gospodin Riedlmayer biti pozvan
8 na unakrsno ispitivanje. Dakle, odluka od 31. marta 2004. godine. Tom
9 materijalu još nisu određeni brojevi dokaznih predmeta, a osim toga sada
10 smo dobili neke dopunske materijale. Gospođo tajnice, pomozite, molim Vas.

11 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Izvještaj iz 2003. godine je dokazni
12 predmet Optužbe P732. Biografija P732A. Statistički dodatak, P732B. A
13 transkripti iskaza iz predmeta 54 će biti dokazni predmet P732C.

14 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala Vam, gospođo tajnice.

15 Gospodine Tieger, recite ima li Tužiteljstvo još nekoga svedoka
16 kojega treba ispitivati?

17 G. TIEGER: [simultani prevod] Časni Sude, vi vjerojatno znate kakvi
18 su logistički naponi uloženi za dovođenje svedoka ovamo i zbog toga on će
19 biti spreman za nastavak u 12h. No, ja sam obavijestio gospodina Stewarta
20 odnosno, čuo sam da gospodin Stewart neće moći izvesti unakrsno ispitivanje
21 danas i, zapravo, to je suština dolaska današnjeg svedoka ovamo. Možda sam
22 krivo shvatio, ali...

23 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Na koji bi način to djelovalo na
24 raspored ovoga tjedna? Jer ako na kraju tjedna budemo imali isti program

25

26

27

28

29

30

1 ne znam da li bismo mogli započeti sutra? U tom slučaju bismo mogli početi,
2 mogli bismo biti fleksibilni, ali u suprotnom bismo mogli završiti tako da
3 nam ostanu svjedoci za sljedeći tjedan što je onda teško. Da li biste nam
4 mogli kazati nešto o tome kakve bi bile posljedice da se nastavi s
5 unakrsnim ispitivanjem idućeg svedoka sutra?

6 G. TIEGER: [simultani prevod] Pa, ako to počne sutra, to će se
7 uklopiti u postojeći raspored.

8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Gospodine Stewart.

9 G. STEWART: [simultani prevod] Koliko sam ja shvatio, časni Sude, mi
10 ćemo proći svedoke koji su na rasporedu ovoga tjedna i to tako da ovaj
11 sljedeći svedok počne sa svojim iskazom sutra.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Onda ne moramo ponavljati da je rok
13 za završavanje dokaza Optužbe onakav kakav je određen i do sada ja nisam
14 čuo, ali pretpostavljam da je Tužiteljstvo uvjereneno da će završiti sa
15 svojim izvođenjem dokaza do toga datuma. I naravno, ovakvi prekidi u
16 izvođenju dokaza mogu imati utjecaja, ali gospodine Tieger, ja to, naravno,
17 ostavljam Vama. Vi trebate vidjeti hoće li Vam to stvarati ikakvih problema
18 kasnije.

19 G. TIEGER: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Kao što sam rekao,
20 predviđeni raspored o kojem smo raspravljali prošloga tjedna ili čak i
21 ranije bio je takav da ovaj svedok počne svjedočiti sutra.

22 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, ja bih samo rekao

23
24
25
26
27
28
29
30

1 sljedeće: Mi shvaćamo kakva je situacija ovdje, kao i u nekim drugim
2 područjima, zapravo postoji dosta dobra suradnja između Optužbe i Obrane.
3 Ukoliko Tužiteljstvo nama ikada poželi kazati da moramo, recimo, kao...
4 situacija kakvu imamo danas. Recimo, da završimo svedoka relativno rano, a
5 onda da ne počnemo sa sljedećim svedokom do sutra. Bilo bi dobro da nam se
6 unaprijed kaže ukoliko će to imati učinka na određivanje rasporeda. I mi
7 smatramo da je prilično važno da, recimo, drugi svedok slijedi odmah nakon
8 prvoga. I bilo bi dobro da nam to odmah kažu tako da bismo mi bili spremni,
9 primjerice za današnji dan da nastavimo odmah ispitivati drugog svedoka ili
10 alternativno, da se Vijeću iznesu razlozi zbog kojih nismo spremni. Dakle,
11 mi eto to nudimo kao mogući praktični način rada. Htio bih samo dodati još
12 jednu stvar, časni Sude. Vi ste naime, rekli, časni Sude, da Tužiteljstvo
13 mora završiti sa izvođenjem svojih dokaza do 22.07. ove godine. Mi smo, u
14 drugim dokumentima dobili informaciju...

15 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Točni stav je bio da ne bi trebali
16 završiti s izvođenjem dokaza nakon 22.07. što nije sasvim isto.

17 G. STEWART: [simultani prevod] Pa jeste, časni Sude; to nije rečeno
18 na isti način, ali je rečeno da trebaju završiti do 22.07. i to uistinu,

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 uz dužno poštovanje, znači 22. No, gospođa Richterova koja nije Engleskinja
2 odmahuje glavom, ali mislim da zapravo trebam to reći. I to sam zapravo
3 htio reći. Do 22.07. znači, kada ja tako nešto kažem, dakle, do 22.07. I to
4 možda nekim ljudima zvuči novo, to u sudnici, ali to sam zapravo htio reći.

5 No, da se vratim suštini ovdje, da se odmaknem malo od lingvističkih
6 problema - /sic/ je sljedeća. U svakom slučaju, htio sam reći prije ove
7 digresije... S vremena na vrijeme, u dokumentima Tužiteljstvo spominje da
8 su uvjereni da će završiti u roku koji im je dodijeljen i misle da će možda
9 završiti i ranije.

10 Gospodin Harmon mi treba, što je prije moguće, dati podatke o tome
11 koliko sati je još ostalo za izvođenje dokaza Optužbe, tako da mi, zapravo,
12 jesmo u kontaktu i čekam podatke s tim u vezi.

13 No, časni Sude, radi se o sljedećem. Iako zadržavamo izvođenje, u
14 stvari, iskazivanje našega stava o tome da li je uopće moguće da Obrana
15 nastavi raditi dalje. Ako bi bilo moguće da Optužba završi prije 22.07.
16 zapravo, ide čak i onkraj nemogućeg, časni Sude. No, ako nije nužno
17 završiti izvođenje dokaza Optužbe prije 22.07., mi onda zahtijevamo da se
18 ne traži sabijanje izvođenja dokaza Optužbe čak u kraće razdoblje.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 No, ukoliko imamo vremena koje smo uštedjeli zbog toga kako napreduje
2 izvođenje dokaza Optužbe između današnjeg dana i 27. jula, Veće bi trebalo
3 odobriti te dane na korištenje Obrani. Dakle, ti dani bi trebali biti
4 dodijeljeni za povremene prekide u suđenju zato što ih mi ne nastojimo
5 jednostavno odsjeći. Naš program je prilično težak i onako. Tako da
6 mislimo, časni Sude, da bismo htjeli rezervirati pravo da zauzmemo stav da
7 to nije tako teško da bi bilo nemoguće.

8 Dakle, časni Sude, ja sam zapravo počeo govoriti, dakle, o tome da
9 su oni rekli 22.07. ili ranije. Ali, ja kažem da ukoliko ima išta od
10 ušteđenog vremena, da bi to vrijeme trebalo dati na ovakav način na
11 raspolaganje Obrani.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, ovo što ste rekli
13 je ušlo u zapisnik. Naravno, postoji nekoliko stvari ovdje koje su još
14 otvorene. Odnosno, prvo dakle, ako ostane ušteđenih dana, da li bi ih
15 trebalo adekvatno rasporediti tako da svi se time okoriste pa i Veće.
16 Naravno. Dakle, radi se i o drugim stvarima, a ne samo ovome suđenju.

17 No, ovo što ste Vi kazali je jasno ušlo u zapisnik, a mi ćemo to
18 imati na umu svaki put kada budemo morali razmatrati raspored. Ako nema
19 drugih pitanja, ja bih sada...

20 Izvolite, gospođo Richterova.

21 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Časni Sude, ja sam pripremila
22 jedan popis imena u izjavi svedoka KRAJ 270 bez diakritičkih oznaka.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Mi smo razgovarali o tome s gospodinom Stewartom i on se suglasio s
2 time.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobro, što god ste napravili, ukoliko
4 ste se usuglasili, onda je to u redu.

5 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, ja u potpunosti prihvaćam
6 popis gospođe Richterove kako mi ga je dala. Ona ga je provjerila i to me
7 zapravo uvjerava da je on potpun.

8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospođu tajnice, on bi trebao dobiti
9 broj dokaznog predmeta vezan za izjavu svedoka uz koju... na koju se ta
10 lista odnosi. Možda bi bilo dobro da nam odredite broj uz oznaku "A" ili
11 nešto slično.

12 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Imate li možda broj dokaznog
13 predmeta, glavni broj dokaznog predmeta za ovog svedoka, molim Vas?

14 [Zastupnici Tužilaštva se savetuju]

15 GĐA RICHTEROVA: [simultani prevod] Ja se ispričavam, ali nemamo broj
16 dokaznog predmeta ovdje.

17 [Pretnosno veće i sekretar se savetuju]

18 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Tajnica pokušava pronaći broj
19 dokaznog predmeta na koji se odnosi ovaj popis, a odluku... sada ću
20 donijeti odluku koja je još ostala nedonešena neko vrijeme, ali koju sam
21 htio, zapravo, donijeti u petak, no nismo imali dovoljno vremena za to.

22 Ovo je odluka koja se odnosi na uklanjanje povjerljivog statusa
23
24
25
26
27
28
29
30

1 dijelova svjedočenja gospodina Mandića.

2 1. i 2. decembra 2004. godine, gospodin Mandić saslušan je na
3 otvorenom zasjedanju. Nakon što je završen njegov iskaz i svedok je
4 napustio sudnicu, pokrenut je cijeli niz proceduralnih pitanja na
5 zatvorenoj sjednici zbog povjerljivosti istrage i sigurnosti svedoka. 2.
6 decembra 2004. godine, Obrana je zatražila da se povjerljivi status ukloni
7 sa te poluzatvorene sjednice. Veće je pozvalo strane da procijene koje
8 dijelove zapisnika se može objelodaniti. 27. aprila strane su se obratile
9 Vijeću rekavši da su raspravile pet dijelova transkripta. Veće je zatražilo
10 od strana da dostave svoje komentare u pismenom obliku.

11 5. maja, tužitelj je Obrani i Vijeću poslao e-mail poruku u kojoj
12 kaže da se tužitelj, općenito, protivi ponovnom razmatranju povjerljivog
13 statusa zapisnika budući da bi takva praksa mogla u pitanje dovesti samu
14 svrhu zatvorenog zasjedanja što, prema riječima tužitelja jest da se
15 najbolje informacije predoče Vijeću bez zabrinutosti da bi rečeno moglo
16 postati javno. tužitelj je, međutim, zbog efikasnosti ponudio da se
17 povjerljivi status ukloni sa pet dijelova svjedočenja datih na
18 poluzatvorenom zasjedanju i tužitelj je zato naveo razloge zašto taj
19 povjerljivi status ne bi trebalo uklanjati.

20 Obrana je e-mailom odgovorila 07. maja. Obrana ne dijeli mišljenje da
21 retrospektivno ispitivanje zapisnika se ne bi trebalo odigrati. Obrana
22 tvrdi da pravo na javno suđenje za sobom povlači činjenicu da bi zapisnik

1 nakon zasjedanja trebalo pregledati budući da Veće tada na bolji način može
2 procijeniti pitanja povjerljivosti. Prema mišljenju Obrane, originalni
3 razlozi za odobrenje zatvorene sjednice moraju biti uzeti u obzir samo u
4 onoj mjeri u kojoj se oni još uvijek mogu primijeniti i u kojoj mjeri nisu
5 nadvladani drugim pitanjima. Štoviše, Obrana se ne slaže sa argumentima
6 tužitelja koji se odnose na pet dijelova transkripta o kojima se
7 raspravlja.

8 Široko je prihvaćeno da krivična suđenja se moraju održavati javno.
9 Stoga, standardi za odobrenje mjera koje bi mogle ograničiti to temeljno
10 pravilo su vrlo visoki. Međutim, jednom kada je Veće, prije no što je
11 saslušalo svedoka, odlučilo da su kriteriji za odobrenje zaštitnih mjera
12 ispunjeni, ishodišna točka bi trebala biti da se te mjere moraju i održati.

13 Međutim, to ne sprječava Obranu da kasnije utvrdi dijelove u
14 zapisniku i da zatraži da se sa njih ukloni status povjerljivosti ukoliko
15 ti dijelovi transkripta ne narušavaju cilj koji je naveo Veće da odobri te
16 zaštitne mjere. Ukoliko je taj uvjet ispunjen, ti dijelovi mogu se
17 objelodaniti. Veće ne vidi... dakle, pod tim uvjetima, to na bilo koji
18 način u pitanje dovodi proces podastiranja najvrednijih informacija Vijeću.
19 Veće se stoga ne protivi retrospektivnoj evaluaciji samoj po sebi ukoliko
20 jedna strana sa dobrim obrazloženjem pokaže da je ta evaluacija potrebna.
21 Sada govorim o činjenicama iz ovog predmeta.

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1   Podsjećam da je postupak prešao na zatvoreno zasjedanje ne zbog toga
2   što je zatražena odluka da se pređe na zatvoreno zasjedanje, nego zato da
3   bi se saslušali argumenti zašto je zatvoreno zasjedanje potrebno. Na toj
4   zatvorenoj sjednici Veće je odlučilo, kao što ćemo kasnije objasniti, da
5   jedan dio zasjedanja ostane zatvoren. Međutim, Veće nikada nije dalo odluku
6   o tome da li bi i ostatak zasjedanja trebao ostati zatvoren. Stoga, budući
7   da ovom molbom Obrane se ne traži da se razmotri ranije obrazložena odluka
8   Vijeća, Vijeće smatra da bi ovaj dio zatvorenog zasjedanja i dalje trebao
9   zadržati taj status.

10   Kao što sam već rekao, tužitelj i Obrana u sporu su samo oko pet
11   dijelova svjedočenja na zatvorenom zasjedanju. Veće je razmotrilo ostale
12   dijelove iskaza i smatra da se oni mogu objelodaniti.

13   Veće će sada nešto reći o pet relevantnih dijelova sa kojih se traži
14   uklanjanje povjerljivog statusa.

15   Prvi dio odnosi se na stranicu transkripta 9142, redak 19 do stranice
16   9149, redak 12.

17   Ovaj dio zapisnika odnosi se na to treba li ili ne gospodinu Mandiću
18   dati uputstvo da ni sa kim ne razgovara o iskazu koji je upravo dao budući
19   da ga se još uvijek može ponovno pozvati radi unakrsnog ispitivanja.
20   tužitelj je zatražio da na zatvorenom zasjedanju iznese svoje argumente,
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 kao prvo, povodom toga zašto ne bi trebalo dati to uputstvo i kao drugo,
2 zašto bi taj iskaz trebao biti dati /sic/ na zatvorenoj sjednici. Na
3 zatvorenoj sjednici, nakon što je Veće čulo argumente i Tužitelja i Obrane,
4 Veće je donijelo odluku da taj dio zapisnika ne treba objelodaniti. Ovu
5 usmenu odluku može se pronaći na stranici transkripta 9146 u recima 13 do
6 16. Budući da je Veće već dalo obrazloženu odluku u vezi s povjerljivim
7 statusom tog dijela zapisnika, čini se da nema razloga da se ovo pitanje
8 ponovno pokrene.

9 Dakle, ovaj dio ostat će i dalje tajan.

10 Ostali dijelovi o kojima, kao što sam već rekao, nije još data
11 obrazložena odluka - svi se odnose na isti spor između Tužitelja i Obrane i
12 zbog toga ćemo se svima njima baviti istodobno.

13 Prvi izvadak počinje na stranici 9158 u retku 16 i ide do stranice
14 9159, redak 10. Idući dio počinje na stranici 9160, redak 3, do redak 16.
15 Idući dio počinje na stranici 9161, redak 15 do stranice 9162, redak 14. I
16 posljednji dio teksta teče od stranice 9168, redak 20, do stranice 9170,
17 redak 30.

18 Veće smatra da, s obzirom na visoki položaj gospodina Mandića i
19 njegovu upućenost u informacije koje sa takvim položajem se mogu dovesti u
20 vezu, objelodanjivanje sadržaja razgovora u tim dijelovima teksta mogu
21 predstavljati stvarnu opasnost po sigurnost gospodina Mandića. Činjenica da
22 se takva opasnost još nije doista pojavila ne predstavlja razloga da se ti
23 dijelovi transkripta objelodane, budući da bi se ta opasnost pojaviti
24 ukoliko se ti dijelovi transkripta objelodane.

25 I zbog toga će ti dijelovi transkripta zadržati svoj povjerljivi
26 status.

27

28

29

30

1 I ovime se završava odluka Vijeća s tim u vezi.

2 Gospođo tajnice, popis.

3 GĐA. SEKRETAR: [simultani prevod] Popis sa imenima uz dijakritičke
4 znakove bit će dokazni predmet Optužbe P724A i bit će pod pečatom.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Zahvaljujem tajnici.

6 Ima li još nekog pitanja koje želite pokrenuti?

7 G. STEWART: [simultani prevod] Da, riječ je o relativno malom
8 pitanju. Ja sam prošlog tjedna naznačio da gospodin Krajišnik ima nekih
9 problema zbog kojih bi trebao otići zubaru i rekao sam da bi on trebao se
10 sastati sa svojim zubarom sutra ujutro i ponovno u četvrtak.

11 [Sudije većaju]

12 [Pretresno veće i sekretar se savetuju]

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, to pitanje će se
14 riješiti danas poslijepodne. No, da li slučajno imate informacije u koliko
15 sati bi gospodin Krajišnik mogao biti ovdje, ako pretpostavimo da se može
16 očekivati koliko dugo će trajati boravak gospodina Krajišnika kod zubara?

17 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, mogao bih to provjeriti sa
18 gospodinom Krajišnikom.

19 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, da. Situacija nije uobičajena.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Dakle, možete li dobiti neke podatke u vezi s time?

2 G. STEWART: [simultani prevod] Da, učinit ću to, časni Sude.

3 [Zastupnici Odbrane i optuženi se savetuju]

4 [Pretnesno veće i sekretar se savetuju]

5 G. STEWART: [simultani prevod] Časni Sude, to ne bi trebalo trajati
6 dulje od jedan sat. I gospodin Krajišnik mi kaže da od trenutka kada ga
7 preuzmu iz Pritvorske jedinice da bi ga doveli ovamo, njemu treba 15 do 20
8 minuta da ovamo i stigne. Dakle, mogu li, uz dužno poštovanje, predložiti
9 časni Sude, da ako uzmemo u obzir boravak kod zubara od otprilike jedan
10 sat, da tome dodamo još , recimo, petnaestak minuta... - da li Vam se čini
11 da bi smo mogli početi s radom u 9.45h ili 10.00h?

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Pa, imali smo dvije mogućnosti: Ili
13 da počnemo zasjedati kasnije ili poslijepodne.

14 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, časni Sude, mi smo potpuno u
15 rukama Suda i nama je to zapravo svejedno.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da li tu postoje neki problemi na
17 strani tužitelja?

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. TIEGER: [simultani prevod] Ne, časni Sude.

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Mi ćemo provjeriti sve informacije i
3 učinit ćemo sve što je moguće da dostavimo našu odluku stranama i to neće
4 biti kasnije od 14 sati. Također mogu reći da ako nema drugih pitanja, sada
5 ćemo prekinuti s radom. Dakle, strane će biti obaviještene o tome hoćemo li
6 sutra zasjedati ujutro ili poslijepodne.

7 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Molim da svi ustanu.

8 ... Sednica završena u 11.34h,

9 nastavak zakazan za utorak,

10 24.05.2005. *sine die*

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30